

avaluació educació primària

CURS 2017-2018

ENGANXEU
L'ETIQUETA IDENTIFICATIVA
EN AQUEST ESPAI

competència lingüística:

aranès

instruccions

- Entà hèr era pròva as de besonh un boligraf.

- Aquesta pròva a tres parts:

Ena prumèra part, as d'escotar un tèxte e respóner a ues qüestions.

Ena dusau part, as de liéger atentament dus tèxtes e respóner a ues qüestions sus aquerò qu'as liejut.

- I a dus tipés de qüestions. Era majoria les as de respóner marcant damb ua X era caseta corresponenta ena huelha de responses.
- Sonque i a ua resposta corrècta entà cada qüestion. Se t'enganhes, aumplís tot eth carrat e marca de nau damb ua X era resposta corrècta. Entà tornar a marcar coma corrècta ua resposta que ja auies aumplit, encercla-la.
- Es qüestions **22** e **34** les as de respóner en quadèrn.

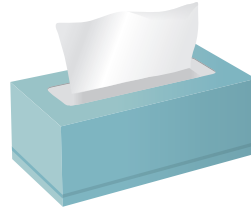
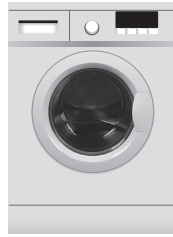
Ena tresau part, as d'escriuer un tèxte sus eth tèma que se te demane.

- Non hèsques a servir cap de corrector (liquid, cinta...).
- Quan acabes, non te descuedes de respóner ara qüestion que i a ena huelha de responses.

COMPREENÇA ORAU

Ara escotaràs un tèxte dus còps. Eth primèr ei entà respóner as qüestions e eth segon, entà repassar es responses qu'as dat. As ua minuta entà liéger er enonciat des qüestions abans d'escotar eth tèxte.

CAUSES DE CASA

1. Qui inventèc es Post-its?

- a. Un artista joen.
- b. Eth cantaire d'ua corau.
- c. Un estudiant de musica.
- d. Un venedor de cançonèrs.

2. Es primèrs Post-its servien entà marcar...

- a. libres.
- b. quadèrns.
- c. partitures.
- d. condes infantils.

3. Com volie que siguessen es Post-its eth sòn inventor?

- a. Molt economics.
- b. De colors variats.
- c. De diferents mesures.
- d. Que se colèssen en papèr.

4. Quan s'inventèc era primèra lauadora?

- a. Hè mès de tres cents ans.
- b. En 1974.
- c. En 1980.
- d. En sègle actuau.

COMPREENÇA ORAU**5. Com funcionaue era prumèra lauadora que se registrèc?**

- a. Damb electricitat.
- b. Manuaument.
- c. Damb bateria.
- d. Damb gas.

6. Er inconvenient des mocadors de tela ei que son...

- a. molt cars.
- b. massa grani.
- c. pòc igienics.
- d. pòc practics.

7. Era prumèra cellulosa que s'inventèc servie entà hèr...

- a. filtros.
- b. borrassetes.
- c. papèr igienic.
- d. papèr de codina.

8. Quina siguec era prumèra causa que se venec damb era marca Kleenex?

- a. Mocadors.
- b. Compreses.
- c. Tovalholetes.
- d. Papèr de vàter.

9. Qué signifie er eslògan 'portar un costipat ena pòcha'?

- a. Portar es pòches plees.
- b. Sauvar mocadors usats.
- c. Auer un costipat ben fòrt.
- d. Auer tostemp un paquet de clínex.

Lieg aquest tèxte damb atencion e triga era responsa corrècta a cada qüestion. Marca-la ena huelha de responses.

MONUMENTAU

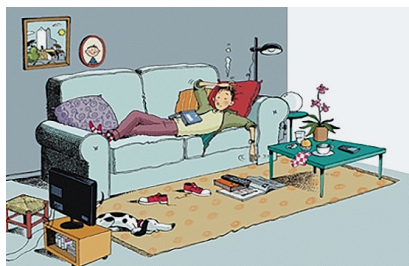
Ath pè deth mèn carrèr i a ua sòrta de placeta damb un monument ath miei. Eth monument represente un generau dessús deth shivau damb ua espada indicant just era direccion de casa. Hè cara d'èster morrut e decidit. Non m'agrade. È demanat qui ei aqueth generau. Pòca gent m'ac sap díder. È continuat demanant e, finaument, un senhor vielh e barbut m'ac a explicat molt amablament: se ve que siguec generau en temps de quan es crabes hègen lan que guanhèc ua batalha non sabi pas a on e non sabi pas quan.

—E moric molta gent, en aguesta batalha? —è demanat ath senhor que m'ac condaue.

M'a guardat tot estonat:

—Mmm, tiòc, segur; tostemp i morís gent en ua batalha... —a responut despús de pensar-s'ac.

Ara ja sabi qui ei, mès non sabi pas perquè li an hèt un monument.

E dant-li torns ath cap, è tornat tà casa e m'è cochat en sofà. Quin merit tròben a guanhar batalhes? Non compreni eth sentit deth monument. Es monuments aurien de servir entà d'autes causes; vage, digui jo... Non ei que non m'agraden es monuments; ei que tròbi qu'an de servir entà causes memorables. Per exemple: dus carrèrs mès ensús i a un petit monument

de non arren dedicat a Alexander Fleming, qu'inventèc era penicillina, qu'ei un remèdi que guarís benben maus. Aquerò ei bona causa, ei positiu, vau era pena... vage, digui jo!

E vira d'un costat, e vira der aute, filosofant, filosofant, m'è endromit coma un soc. En sofà. Quan m'è desvelhat, despús de gratar-me eth cap, m'è encuedat d'a on èra. En sofà. Bona causa, un sofà. Ua gran causa. Utila e beneficiosa. Merite un monument de vertat. M'è precipitat a cercar qui ei er inventor deth sofà. Arren, ne ena enciclopèdia ne en internet. Com pòt èster? Com ei possible qu'arrés sàpie eth nòm d'aguesta gran persona qu'inventèc quauquarren tant util e profitós? Quina injustícia!

È guardat ath mèn entorn. È vist es mies vambes per tèrra. Bona causa, es vambes, utiles, variades, comòdes, damb mil aplicacions e formes... Cerqui qui les inventèc. Arren. Cerquem sabates, donc, qu'ei mès generic. Arren, quate dades istoriques (se ve de luenh, aquerò), mès ne un mot sus eth nòm deth sòn inventor o inventora. M'indigni! Er invent dera sabata ei mil viatges mès util e universau que guanhar ua batalha. Non i a dret!

Me meti nerviós. Era ràbia me puge per laguens. Guaires causes i a ath mèn torn que meriten un monument e non l'an? A veir: entà començar, eth lhet. E, a mès, per exemple, era tassa, eth veire, era sièta, era magdalena, eth plafon, era hièstra, eth balcon, eth pòt, era television (non, d'aguesta òc que se'n sap eth nòm der inventor: Vladimir Zworykin...).

COMPREENÇA LECTORA. TÈXTE 1

Mès a un monument, aguest tau Vladimir? Non, non e non! N'i a entà envià'c tot a arrodar... Mès, cara, a nòm e monument, er inventor dera arròda? NON PAS!!!!

Grrrrr! Ara veirà... Deman, en classa, parlarè damb era tutora e a veir s'entre tota era còlha i podem hèr arren. Non diden qu'èm en ua escòla e se trebalhen molt es valors? Ja veiram donc qué a valor de vertat e qué non n'a. E non me vengatz damb era istòria qu'un generau a d'auer molt de valor per guanhar ua batalha; que non ei cap era madeisha causa, òme...! Despús d'açò, non vos estone que me passèssa era tarde cercant inventors desconeshudi, mès imprescindibles, dignes d'un monument sonat.

Teresa Duran, *Cavall Fort*, núm. 1245 (tèxte tradusit)

10. A on ei eth monument deth generau dessús deth shivau de qui parle eth protagonista?

- a. Ath miei d'ua placeta.
- b. Ath miei deth carrèr.
- c. Luenh de casa sua.
- d. Ath cap deth carrèr.

11. Qui li expliquèc ath protagonista qui ère aqueth generau?

- a. Ac liegec en un libre.
- b. Ac cerquèc en internet.
- c. Era su tutora de classa.
- d. Un senhor vielh e barbut.

12. Eth generau ei deth temps 'de quan es chègen lan' (soslinhat en tèxte). Aquerò signifie qu'ère fòrça...

- a. antic.
- b. valent.
- c. divertit.
- d. antipatic.

13. Triga era opcion corrècta entà completar era oracion. (Non cau qu'escrives en espaci en blanc.)

Non se sap a on e quan aqueth generau _____ era batalha.

- a. anaue guanhand
- b. auesse guanhat
- c. auie guanhat
- d. guanhaue

COMPREENÇA LECTORA. TÈXTE 1

- 14. Eth protagonista pense qu'eth generau non merite un monument perque cre que...**
- a. non siguec ua bona persona.
 - b. guanhar batalhes non a merit.
 - c. ja i a massa monuments ena vila.
 - d. es monuments non servissen tad arren.
- 15. Qué son es 'causes memorables' (soslinhat en tèxte)? Son aqueres...**
- a. que cau esfaçar dera memòria.
 - b. bones de rebrembar.
 - c. impossibles de creir.
 - d. de bon apréner.
- 16. Segontes eth protagonista, com ei eth monument dedicat a Alexander Fleming?**
- a. Enòrme.
 - b. Famós.
 - c. Petit.
 - d. Polit.
- 17. Qué hè eth protagonista abans d'endromir-se en sofà?**
- a. Pense enes monuments.
 - b. Non se tròbe guaire ben.
 - c. A anat a hèr un torn.
 - d. Se grate eth cap.
- 18. Qué hè eth protagonista quan cerque eth nòm der inventor deth sofà e ve que non apareish enlòc?**
- a. Non li suspren.
 - b. Cerque encara.
 - c. Se torne a endromir.
 - d. S'enfade. Pense qu'ei injust.
- 19. Eth protagonista ditz qu'a trobat "...quate dades istoriques (se ve que ven de luenh, aquerò)" sus er inventor des sabates. Aquerò signifie que qu'es sabates s'inventèren...**
- a. ena antiquitat.
 - b. hè quate dies.
 - c. hè quate sègles.
 - d. en un país luenhèr.

COMPREENÇA LECTORA. TÈXTE 1**20. Eth protagonista coneish eth nòm der inventor...**

- a. deth veire.
- b. dera tassa.
- c. dera arròda.
- d. dera television.

21. Quina des proposicions següentes ei ben puntuada?

- a. Perqué non s'a hèt un monument as inventors, dera magdalena, eth plafon, era hièstra e eth balcon?
- b. Perqué non s'a hèt un monument as inventors dera magdalena, eth plafon, era hièstra e eth balcon?
- c. Perqué non s'a hèt, un monument, as inventors, dera magdalena, eth plafon, era hièstra e eth balcon?
- d. Perqué, non s'a hèt un monument as inventors dera magdalena, eth plafon, era hièstra e eth balcon?

22. Explica qué vò hèr eth protagonista quan se da compde qu'es inventors de causes importantes non an monument.

0-1

v

23. Qué signifie 'imprescindibles' (solinhat en tèxte)?

- a. Esberits.
- b. Estonants.
- c. Indispensables.
- d. Impressionants.

24. Quin ei er objectiu deth protagonista en tot eth sòn discors?

- a. Dar valor as causes que de vertat n'an.
- b. Nomentar es monuments deth sòn barri.
- c. Aprener-se eth nòm des inventors desconehudi.
- d. Demostrar qu'ena escòla se trebalhen molt es valors.

Lieg aquest tèxte damb atencion e triga era responsa corrècta a cada qüestion. Marca-la ena huelha de responses.

ES BOHÈRES: ES MINÈRS INVISIBLES

Es bohères son de toti es micromamifèrs deth Pirenèu es mès ben adaptadi ara vida sosterranha. An eth còs cilindric e un peu espés qu'impedis qu'era tèrra e era umitat arriben a tocar-les era pèth. Es sues pautes son cuertes e es deth deuant son preparades entà catar. An eth morro alongat en forma de trompa e uns uelhs minusculs que lèu non son capables ne de detectar era claror. Tanben coma es uelhs, es aures son petitonhes e imperceptibles dejós dera pèth. Eth hèt de non auer bona vista, les a portat a desvolopar es auti sentits de manèra extraordinària. Son capables de detectar quina ora deth dia ei en foncion dera temperatura dera superfícia dera tèrra e atau saber tanben s'ei era ora de gèsser a “caçar”.

Mingen tot tipe de bestiòles que poguen trobar dejós de tèrra: larves, milpautes, ueus de hormigues e, coma aliment predilècte, es vèrmes de tèrra.

Entà caçar es vèrmes, es bohères utilizan un sistèma curiós. Ath començament deth dia, quan eth solei comence a escauhar era tèrra, es vèrmes se desplacen cap es pregondors cercant era umitat e era fresca. Ei quan es bohères trèn partit des sues construccions: es bohoères, que son extenses galeries laberintiques damb forma de telaranha, hètes per eres madeishes. A part d'èster casa sua, son un veritable hilat de caça. Es vèrmes que van desplaçant-se per dejós de tèrra, tard o d'ora queiràn laguens d'un des tunèls. Quan ei era ora de minjar, se comencen a recórrer a tota velocitat es galeries caçant as distrèti vèrmes de tèrra que i an anat a parar. Es bohères pòden arribar a disposar de 250 mètres de galeries entà explorar e caçar!

Com ac hèn entà bastir es galeries?

Gràcies as sues potentes mans en forma de pala van catant e apilerant era tèrra que trèn ath sòn darrèr. Damb es pautes deth darrèr son capables de propulsar era tèrra 10 mètres, 20 mètres o, arribar a 50 mètres ensús. Ara gessuda deth tunèl i formen aqueri pilers de tèrra com “humenèges” que se pòden observar ath miei des prats.

Es provisions

Arribat eth hered, es vèrmes de tèrra s'amaguen e es bohères ven redusit eth volum de minjar. Entà suplir aquesta manca d'aliment, tota era tardor cerquen de manèra frenetica vèrmes de tèrra e, un còp tips, en cerquen tostemp, mès aguesti ja non seràn devoradi, senon que les emmagazinaràn en diuèrsi amagaders sosterranhs. Era manèra de conservar-les ei ben pòc delicada. Damb es dents les bracaràn eth cap e acte seguit, es vèrmes entraràn en estat de conservacion enquia qu'era bohèra se les volgue minjar mès endeuant.

COMPREENÇA LECTORA. TÈXTE 2**Sabies que...?**

Quan es bohères se botgen pera galeria van tostemp damb era coa ben quilhada, damb eth sòn extrem tocant es parets deth tunèl. Gràcies ad aquerò mantien tostemp era orientacion laguens dera galeria. Eth solet lòc a on se tròben segures. Sonque cau observar ua bohèra ath miei dera superfícia dera tèrra; cor desorientada en totes direccions!

*<https://monnaturapirineus.net/2016/08/12/el-talp-el-miner-invisible/>
(tèxte adaptat e tradusit)*

25. Es bohères son...

- a. reptils.
- b. anfibis.
- c. insèctes.
- d. mamifèrs.

26. Es bohères se protegissen dera umitat damb...

- a. eth peu.
- b. era pèth.
- c. eth morro.
- d. es pautes.

27. Es bohères caten es tunèls dejós de tèrra damb...

- a. era coa.
- b. eth morro.
- c. eth sòn còs cilindric.
- d. es pautes de deuant.

28. Qué signifie qu'es aures dera bohèra son 'imperceptibles' (soslinhat en tèxte)?**Signifique que...**

- a. non an peu.
- b. non se li ven.
- c. non i senten ben.
- d. non son guaire petites.

29. Quin ei eth sentit qu'es bohères an mens desvolopat?

- a. Era audida.
- b. Eth tacte.
- c. Era vista.
- d. Er olfacte.

**30. Triga era opcion corrècta entà completar era proposicion.
(Non cau qu'escrives en espaci en blanc.)**

Es bohères saben quan an de gèsser a caçar _____ era temperatura dera tèrra.

- a. sus
- b. sense
- c. des de
- d. segontes

31. Quina des proposicions següentes ei ben puntuada?

- a. Era causa que mès les agrade as bohères son es vèrmes, es larves, es ueus de hormiga e es milpautes.
- b. Era causa que mès les agrade as bohères, son es vèrmes, es larves, es ueus de hormiga e es milpautes.
- c. Era causa que mès les agrade as bohères son es vèrmes es larves es ueus de hormiga e es milpautes.
- d. Era causa que mès les agrade, as bohères son es vèrmes, es larves, es ueus de hormiga e es milpautes.

32. Quan s'amaguen es bohères ath hons des bohoères?

- a. Ath maitin.
- b. Tà meddia.
- c. A mieja tarde.
- d. Ath ser.

33. Es bohères caten 'extenses galeries laberintiques' que son...

- a. camins entà anar d'un bòsc tar aute.
- b. tunèls longui e embrolhadi.
- c. còves sense gessuda.
- d. horats compartidi.

COMPREENÇA LECTORA. TÈXTE 2

34. Explica com ac hèn es bohères entà caçar es vèrmes.

0-1

ah

35. Quant pòden arribar a mesurar es galeries des bohoères en totau?

- a. 10 mètres.
- b. 20 mètres.
- c. 50 mètres.
- d. 250 mètres.

36. Qué signifie 'propulsar' (soslinhat en tèxte)?

- a. Apilerar.
- b. Voludar.
- c. Lançar.
- d. Sarrar.

37. Qué hèn es bohères damb es vèrmes ena tardor?

- a. Se mingen toti es que tròben.
- b. Les sauven entà minjar-se-les despús.
- c. Non se botgen e demoren que quèiguen ena bohoèra.
- d. Corren desorientades en totes direccions entà trobar-ne.

38. Es bohères van damb era coa ben quilhada laguens des tunèls perque atau...

- a. saben s'ei de dia o de net.
- b. saben exactament a on son.
- c. detècten es vèrmes, es larves, etc.
- d. marquen eth lòc a on hèr es pilerets.

39. Quin aute títol serie corrècte entad aquest tèxte?

- a. Vèrmes, larves, crisalides e milpautes.
- b. Es grani mamifèrs deth Pirenèu.
- c. Es abitants des bohoères.
- d. Es pilerets deth Pirenèu.

REDACCION

Pòs demanar ua huelha entà hèr un brolhon o un esquèma dera tua redaccion. Quan l'ages acabada, lieg-la e corregís aquerò que calgue. Ara fin as agut d'escriuer **100 paraules** coma minim. Se n'escriues mens, se veirà afectada era tua puntuacion.

As de publicar un article ena revista dera escòla. Escriu es tues reflexions sus "a qui li haries un monument?" Qué a hèt aguesta persona entà meritjar-lo? Perqué cres qu'ei tant important? Quin tipe de monument li haries? Ditz a on lo haries e perqué trigaries aqueth lòc.

Escriu un títol entara redaccion.

Anòta ara fin eth nombre de paraules escrites.

0-1-2

AC

0-1-2

L

0-1-2

FO O

0-1-2

M

0-1-2

P

Nombre de paraules escrites

As de comptar tanben es paraules deth títol, es apostrofades e es separades per junhent.

